

5. Незрозумілими, навіть після детального ознайомлення з пояснювальною запискою, залишаються конкретні критерії запропонованого у законопроекті мінімального розміру відшкодування шкоди, «який не може бути менше 40 % від встановленого на 01 січня відповідного року прожиткового мінімуму для працездатних осіб в розрахунку на одну особу на день звернення та розміру прожиткового мінімуму, який на початок 2020 року становив 2102 грн, тобто виплата не може бути меншою, ніж 841 грн, мінімальна сума річних витрат зі спеціального фонду Державного бюджету України на здійснення відшкодування з урахуванням кількості потерпілих за 2018 рік становитиме близько 20,5 млн грн.

При цьому, навіть самі розробники законопроекту песимістично оцінюють можливість справедливого розрахунку відповідних сум зазначаючи, що «прорахувати максимальний розмір таких виплат наразі неможливо, оскільки порядок визначення розміру шкоди, як передбачено у проекті Закону, встановлюється Кабінетом Міністрів України».

Федоренко О. А.,

молодший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ПРОСТУПКУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Чітке з'ясування природи проступку в кримінально-правовій доктрині України неможливе без дослідження конкретно-історичних та історично-емпіричних форм існування вказаного діяння в кримінальному законодавстві та праві, що діяло раніше на території сучасної України. Слід спробувати виявити певні прояви існування вказаного виду кримінального діяння. Залежно від етапу розвитку суспільства та держави розгляд історії розвитку категорії проступку в кримінально-правовій доктрині умовно можна поділити на умовних чотири етапи.

Перший етап бере свій початок ще із часів Київської Русі до поч. XIX ст. Дослідження поняття злочину у кримінально-правовій доктрині з часів Київської Русі до поч. XIX ст. свідчить про відсутність положень, які передбачали б безпосередній поділ кримінального діяння на злочин та проступок. Проте використання тих чи інших понять кримінального діяння, починаючи із Руської Правди, пов'язується з різними видовими об'єктами кримінально-правової охорони. Так, діяння, що посягали на життя, здоров'я, власність, статеву недоторканність згідно з правовими пам'ятками Київської Русі позначались як образа, «согрешеніє», «бесчинство», «творить криво», «творить зло», а порушення настанов князя — як «кто приступит сии правила», «а кто установление мое порушит»

Таким чином, чіткої диференціації кримінального діяння на види ще не існувало, проте багатоманітність термінології щодо позначення кримінального діяння та їх використання у прив'язці до об'єктивних ознак та інших критеріїв, виділення державних та партикулярних злочинів є ознакою історичного становлення поділу кримінального діяння на певні види.

Другий етап є етапом дослідження розвитку проступку в кримінально-правовій доктрині період якого припадає на початку XIX ст. до 1917 р.

Об'єктивними умовами, що існували в суспільстві та обумовили поділ кримінального діяння, розвитку державності на початку XIX ст. була Велика Французька буржуазна революція, яка ліквідувала залишки світського та духовного феодалізму, породила висунутий економічним прогресом новий клас — буржуазію, що призвело до збільшення безробіття, соціальної диференціації і, відповідно (через відсутність заробітку), до збільшення загальної кримінальної злочинності.

Для протидії злочинам у нових умовах суспільного життя зазнало змін і кримінальне законодавство (збільшилась кількість злочинів, відбулась диференціація кримінального діяння на декілька видів. Основними критеріями відмежування злочину від інших видів правопорушень були об'єкт посягання та вид порушеної норми.

Третім етапом розвитку проступку за часів радянської кримінально-правової доктрини; є період із 1917 р. по 1990 р. Форми прояву проступку в радянській кримінально-правовій доктрині як виду кримінального діяння мали певні особливості. Після Жовтневої революції 1917 р. питання класової природи злочину та кримінального права, за твердженням В. М. Кудрявцева, почало різко відрізняти теорію радянського кримінального права від буржуазного [2].

Відбулась ідеологічна депеналізація поняття злочину, що було обумовлено боротьбою із класовим ворогом. поняття злочину визначалось як «порушення порядку суспільних відносин, що охороняються кримінальним правом». Діяння, які відносились до проступків (за кримінальним законодавством, що діяло на території сучасної Східної України, в минулому – Російської імперії) та поліцейських правопорушень (за кримінальним законодавством, що діяло на більшості територій сучасної Західної України, в минулому Австро-Угорської імперії), починають трактуватися як синонім адміністративному правопорушенню

Діяння, що розглядались поліцейськими правопорушеннями, які раніше охоплювали як злочини невеликої тяжкості, так і порушення у сфері державного управління, у зв'язку з одержавленням економіки почали іменувати адміністративними правопорушеннями із зазначенням поряд в дужках «проступок»

Зміни в кримінальному законодавстві як СРСР, так і УРСР були спрямовані на подолання розриву між тяжкістю покарань, які передбачались за злочини невеликої тяжкості, суспільним уявленням

про злочин та реальною суспільною небезпекою злочинів невеликої тяжкості і деяких видів не управлінських проступків.

Четвертий етап відбувається за часів незалежної України При дослідженні поглядів щодо проступку в кримінально-правовій доктрині за часів незалежності України необхідно звернути увагу на формування законодавчих передумов подальшого запровадження проступку в кримінально-правовій доктрині. До законодавчих передумов впровадження категорії проступку можна віднести Концепцію та План заходів.

До КК 26.06.1996 р. було внесено зміни, згідно з якими дрібне хуліганство, скоєне повторно протягом року, необхідно було вже кваліфікувати як злочин, а в 1997 р. вказане положення було знов-таки вилучено із КК. Якщо порівняти з радянським кримінальним законодавством, то у 1956 р. дрібне хуліганство визнавалось адміністративним правопорушенням незалежно від повторності, але вже у 1966 р. згідно з Наказом Президії ВР СРСР «Про посилення відповідальності за хуліганство» від 26.07.1966 р. дрібне хуліганство, скоєне втретє за рік, розглядалось законодавцем як злочин [3].

Тобто за різних часів природа вказаного діяння постійно змінювалась із адміністративного правопорушення на злочин.

Впровадження кримінального проступку обговорювалося в проекті КК, підготовленому за завданням Комісії Верховної Ради України в 1997 р. де пропонувалося поділяти карані діяння на кримінальні проступки, злочини, тяжкі злочини, особливо тяжкі злочини. До кримінальних проступків відносили діяння, за які передбачалося покарання, не пов'язане з позбавленням волі або з позбавленням волі до 1 року [4]. Проте на той час правова доктрина України не була готова до подібних змін у кримінальному законодавстві.

На сучасному етапі розвитку законодавства 1.07.2020 р. набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 17.06.2020 р.

Відтепер кримінальні правопорушення поділяються на злочини та проступки.

Законом «кримінальним проступком» визначено діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі».

Внесеними змінами до статті 11 Кримінального кодексу визначення злочину трансформовано у визначення «кримінального правопорушення» (єдиного як для злочинів, так і для проступків) – «суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення». Кримінальні правопорушення

поділяються на кримінальні проступки і злочини. Після внесення змін до ККУ було виключено поняття злочин середньої тяжкості, а всі злочини, які раніше так класифікувалися, вважатимуться нетяжкими [5].

Визначення поняття «кримінальний проступок», його ознак, відмежування від злочинів, а також вирішення питання щодо форми законодавчого регулювання відповідальності за кримінальні проступки дозволить знизити офіційно визнаний рівень криміналізації суспільства (покращить ситуацію в Україні з кількістю людей, які мають судимість за злочин, знизить кількість злочинів та засуджених за них).

Список використаних джерел

1. Дмитрук М.М. Кримінальний проступок: правова природа та ознаки. Монографія (Одеса : «Юридична література», 2014 – 224 с.
2. Уголовное право. История юридической науки / отв. ред. В. Н. Кудрявцев). – М. : Наука, 1978. – С. 19.
3. Шишов О. Ф. Преступление и административный проступок / Шишов О. Ф. – М. : МВССО СССР Всесоюзный юридический заочный институт, 1967. – 53 с.
4. Кримінальний кодекс України: Проект підготовлений за завданням Комісії ВР України // Іменем Закону. – 1997. – [16 травня]. – С. 4.
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р.

Чабанюк В. Д.,

доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент;

Маринич А. І.,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 149 КК УКРАЇНИ

Науковці єдині в існуванні елементів об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення: діяння, кримінально-протиправний результат, причинний зв'язок, спосіб, час і місце, засоби і знаряддя, обстановка, джерела вчинення кримінального правопорушення [3, с. 167].

У фаховій літературі відсутня єдність щодо кількості обов'язкових (основних) та факультативних ознак об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

Склад кримінального правопорушення «торгівля людьми» передбачено статтею 149 Кримінального кодексу України [4] (ККУ) (далі по тексту – кримінальне правопорушення).